

6. 5. 2021

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povinné očkování v České republice obstálo před Evropským soudem pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) vydal dne 8. dubna 2021 dlouho očekávané rozhodnutí ve věci Vavřička a ostatní proti České republice[1] (dále jen „Rozhodnutí“). Přestože ESLP již v řadě případů rozhodoval ve věci týkající se povinné lékařské péče, existuje pouze několik rozhodnutí, která se konkrétně zabývají problematikou povinného očkování. Z tohoto důvodu bylo Rozhodnutí Velkého senátu, které podrobně vyřeší vztah povinného očkování a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod[2] (dále jen „Úmluva“) očekáváno s poměrně velkým napětím.

O důležitosti nastolené otázky pro jednotlivé státy svědčí i to, že se k řízení mimo jiné připojily vlády několika států jako je Slovensko, Německo, Francie a Polsko. Analyzované Rozhodnutí potvrzuje slučitelnost českého práva s Úmluvou. Český právní řád ukládá obecnou povinnost očkování dětí proti vymezeným nemocem a v případě nedodržení této povinnosti z něj plynou pro děti a jejich rodiče negativní důsledky.

Rozhodnutí ESLP

Ačkoliv stěžovatelé namítali více článků Úmluvy, které byly dle jejich přesvědčení porušeny, ESLP se zaměřil ve své analýze na právo na soukromý život podle článku 8 Úmluvy. Bez podrobnějšího zdůvodnění uvedl, že nepovažuje za nutné se zabývat právem na respektování rodinného života, že není třeba věc zkoumat samostatně podle článku 2 protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na vzdělání) a uvedl velmi krátkou argumentaci k tomu, proč nebyl porušen článek 9 Úmluvy.

ESLP na počátku možná trochu překvapivě argumentoval, že ačkoliv žádný ze stěžovatelů nebyl očkování podroben, došlo k zásahu do soukromého života stěžovatelů. Zásah dle ESLP spočíval v přímých následcích odmítnutí stěžovatelů podstoupit očkování (odmítnutí přijetí dítěte do předškolního zařízení a uložení pokuty). Následně ESLP přikročil ke zkoumání kritérií, aby mohl dojít k závěru, zda tento zásah vedl, či nevedl k porušení článku 8 Úmluvy.

Kritérium zákonnosti

Při zkoumání otázky zákonnosti, ESLP připomněl, že napadený zásah musí mít svůj podklad ve vnitrostátním právu, které musí být dostatečné, přístupné a formulováno dostatečně přesně, aniž by bylo potřeba, aby se jednalo o zákon v jeho „formálním smyslu“. ESLP došel k závěru, že dotčený zásah byl v souladu se zákonem ve smyslu čl. 8 odstavce 2 Úmluvy.

Legitimní cíl pro zásah

Následně se ESLP zabýval otázkou, zda zde byl dán jeden nebo více legitimních cílů pro zásah. Při hodnocení tohoto kritéria ESLP došel k závěru, že zákon sledoval legitimní cíl ochrany zdraví a ochrany práv ostatních. Ochrana před nemocí se týká, jak těch, kteří podstupují povinné očkování, tak i těch, kteří očkování být nemohou, čímž jsou zranitelnější a lze je chránit právě tím, že ve zbytku společnosti bude vysoká proočkovanosť.

Jednou z nejpodstatnějších částí Rozhodnutí představuje argumentace ESLP, když uvádí, že „není

pochyb o relativní důležitosti dotčeného zájmu“, jelikož „panuje mezi smluvními stranami obecná shoda, silně podporována specializovanými mezinárodními orgány, že očkování je jedním z neúspěšnějších a nákladově nejefektivnějších zdravotních zásahů a každý stát by se měl snažit dosáhnout co nejvyšší úrovně proočkovanosti svého obyvatelstva“.

ESLP k tomu dále uvádí, že neexistuje jednotná shoda ohledně modelu očkování (zda dobrovolné, či povinné). Současně však bere na vědomí, že několik států změnilo politiku povinného očkování poté, co se z důvodu dobrovolného očkování znatelně snížila proočkovanost populace v jejich zemi. ESLP zdůrazňuje, že v oblasti politiky povinného očkování dětí by měly mít vnitrostátní orgány široký prostor pro uvážení („*the margin of appreciation*“). Citlivost tématu se nevztahuje pouze na ty, kteří povinné očkování odmítají; je na něj nutné pohlížet i jako na hodnotu sociální solidarity, jejíž cílem je ochrana zdraví všech členů společnosti, zejména pak těch, kteří jsou zvláště zranitelní, pokud jde o určité nemoci a jejichž jménem se od zbytku populace požaduje, aby na sebe převzali minimální riziko v podobě očkování.

Z toho vyplývá, že státy, v případě přijímání rozhodnutí, která mohou ovlivnit zdraví dítěte, musí vždy rozhodovat s ohledem na nejlepší zájem dítěte, a také zájmy dětí jako skupiny, a cílem těchto rozhodnutí by mělo být, aby každé dítě bylo chráněno.

Ve většině případů je toho dosaženo tím, že se děti podrobují očkování. Ti, kterým nelze takovou možnost poskytnout, jsou pak nepřímo chráněni před nakažlivými nemocemi, pouze pokud je v populaci zachována vysoká míra proočkovanosti. V případě, že stát dojde k závěru, že politika dobrovolného očkování není dostatečná, mohou vnitrostátní orgány zavést rozumnou politiku povinného očkování za účelem dosažení odpovídající úrovně ochrany před závažnými nemocemi.

ESLP došel k závěru, že volba českého zákonodárce zavést politiku povinného očkování je podložena relevantními a dostatečnými důvody, kdy se tento závěr vztahuje i na následky odmítnutí povinného očkování.

Test proporcionality v užším smyslu

A nakonec ESLP přešel k testu proporcionality v užším slova smyslu, který se zaměřuje na několik rysů politiky povinného očkování v České republice. Dá se říci, že tato část Rozhodnutí tvoří i jakýsi návod pro zavedení politiky povinného očkování, která bude slučitelná s Úmluvou.

Přestože je v České republice zavedena politika povinného očkování, nejde o povinnost absolutní. Výjimky z této povinnosti jsou dány zejména u dětí s nepříznivým zdravotním stavem (kontraindikací) a na základě judikatury Ústavního soudu ČR, lze též uplatnit „námitku sekulárního svědomí“. Stěžovatelé se během vnitrostátního řízení této výjimky nedovolali. Současně neexistuje žádné ustanovení umožňující nucené provedení očkování. Povinnost očkování je vymáhána nepřímo prostřednictvím sankcí, které jsou v České republice relativně mírné (uložení správní pokuty, kterou lze uložit pouze jednou).

ESLP se dále zabýval „následkem“ - nepřijetím dítěte do předškolního zařízení a dovedil, že jde o zásah ve smyslu článku 8 odstavce 2 Úmluvy. Stěžovatelé nepřijetí dětí do předškolního zařízení vnímali jako formu sankce, trestu, avšak ESLP tento následek, stanoven v primárním právu, považoval spíše za ochranný než represivní. ESLP má za to, že nelze považovat za nepřiměřené, aby stát požadoval od těch, u nichž očkování představuje minimální riziko, aby přijali tato ochranná opatření ve prospěch sociální solidarity malého počtu zranitelných dětí, které se nemohou podrobit povinnému očkování. Uvedené důsledky neabsolvování povinného očkování jsou nadto časově omezené. Po dosažení věku povinné školní docházky neměla absence povinného očkování vliv na jejich přijetí. Povinnost přijmout pouze dítě, které se podrobilo povinnému očkování se vztahovala

jen na zařízení poskytující péči o dítě do 3 let věku v denním režimu nebo předškolní zařízení.^[3]

Vakcíny, které jsou používány k povinnému očkování, jsou považovány vědeckou komunitou za účinné a bezpečné. Dle vnitrostátního práva nad rámec toho existuje určitá volnost při výběru vakcíny, ačkoli pouze standardní vakcíny jsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění a náklady na jiné vakcíny jsou rodiče povinni uhradit.

ESLP se s ohledem na předmět řízení nezabýval podrobněji otázkou dostupnosti náhrady škody na základě objektivní odpovědnosti za újmu na zdraví způsobenou očkováním. Nicméně poznamenal, že dostupnost odškodnění v případě újmy na zdraví je skutečně relevantní pro celkové posouzení systému povinného očkování.

ESLP dospěl k závěru, že české orgány v rámci politiky povinného očkování nepřekročily svůj široký prostor pro uvážení a že nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Závěr

I s ohledem na současnou epidemii se očekávalo, že ESLP zaujme jasný postoj k otázce povinného očkování. A ačkoli se ESLP rozsáhle zabýval analýzou mezinárodního a evropského práva a praxí v jednotlivých státech, Rozhodnutí má 98 stran, při jeho čtení jde spíše o zklamání. Bylo by na místě, aby Rozhodnutí bylo podloženo silnějším a soudržnějším odůvodněním, zejména pak v části proporcionality, přiměřenosti. Jistě existují mnohem přesvědčivější argumenty pro Rozhodnutí, které konstatuje, že nedošlo k porušení Úmluvy, jak ostatně uzavírá soudce Wojtyczek ve svém disentu.^[4]

Jedním z hlavních nedostatků Rozhodnutí je nerozlišování mezi nakažlivými a nenakažlivými chorobami. Přestože ESLP sám ve svém Rozhodnutí toto rozlišení zmínil, bylo by vhodné, aby s tímto rozlišením dále pracoval. Je zřejmé, jak i sám ESLP uvedl, že povinnost očkování na jedné straně chrání zdraví očkování dítěte, na straně druhé veřejné zdraví. V případě nakažlivých nemocí je ohroženo jak zdraví neočkovaného dítěte, tak i veřejné zdraví; v případě nenakažlivých nemocí je ohroženo „pouze“ neočkovaného dítěte. Bylo by vhodné, aby ESLP toto rozlišování zachovával i při zvažování jednotlivých kritérií.

Druhá, možná mírně kontroverzní otázka je, zda opatření, v případě nesplnění povinnosti očkování, jsou vhodná k dosažení legitimního cíle. Stát spoléhá, že vyloučení z předškolního zařízení a hrozba pokut, budou hrát odstrašující roli a rodiče nechají své děti naočkovat. Na druhé straně, pokud rodič přesto odmítne nechat své dítě očkovat, stát nemá prostředek, jak dítě nechat naočkovat. Zdraví dítěte tak nebude chráněno, stejně tak veřejné zdraví, jelikož dítě se bude ve společnosti pohybovat, i přesto, že bude vyloučeno z předškolního zařízení.

I přes zmíněné nedostatky Rozhodnutí ESLP a zdůraznění, že se projednávaná věc týká standardního a rutinního očkování dětí proti nemocem, které jsou lékařským vědám dobře známy, není sporu o tom, že předmětné Rozhodnutí bude pro právě probíhající pandemii relevantní, a to jak z právního, tak i z politického hlediska. Takto klíčová Rozhodnutí ESLP mají vliv na přijímání, či nepřijímání vnitrostátních politik (právě jako je povinné očkování) a obsah jejich nastavení. Především část Rozhodnutí týkající se proporcionality vytvořila určitý „návod“, jak nastavit povinné očkování, aby nebylo v rozporu s Úmluvou.

Mgr. Klára Pelclová,
advokátní koncipientka

[Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Na strži 2102/61a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533
Fax: +420 270 005 537
e-mail: info@tdpa.cz

[1] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. dubna 2021 ve věci Vavříčka a ostatní proti České republice, stížnost. 47621/13, 3867/14, 73094/14, 19306/15, 19298/15 a 43883/15.

[2] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. [209/1992](#) Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění dodatkových protokolů.

[3] Problematiku upravuje zákon č. [258/2000](#) Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. S účinností od 1. 12. 2015 bylo do ustanovení § 50 tohoto zákona zakotvena výjimka pro zařízení, do nichž je docházka povinná.

[4] Odlišné stanovisko soudce Wojtyczka k rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. dubna 2021 ve věci Vavříčka a ostatní proti České republice, stížnost. 47621/13, 3867/14, 73094/14, 19306/15, 19298/15 a 43883/15.

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)